

HERFST
04/2024

vogels

125 JAAR
VOGEL-
BESCHERMING

Noordse stern,
onze logo-vogel

Jubileumvogels met een kroon

13 memorabele
Vogelbescherming-
momenten

Vogelbescherming
NEDERLAND

Van vogelvrij naar vrije vogels

TEKST PAULA HUIGEN
FOTO'S ARCHIEF VOGELBESCHERMING
TENZIJ ANDERS VERMELD

2024 is het jaar dat Vogelbescherming Nederland 125 jaar bestaat. Een lange periode waarin veel is bereikt voor vogels. Dat heeft Vogelbescherming alleen voor elkaar kunnen krijgen dankzij onze leden, (vogel)vrijwilligers, andere natuurorganisaties, partners en de mensen en partijen die ons met geld steunen. Aan de hand van enkele memorabele momenten nemen we je mee door de geschiedenis van Vogelbescherming.

Ledenexcursie naar Texel kort na oprichting.

< Presentatie eerste Rode Lijst in 1994 met v.l.n.r. toenmalig staatssecretaris Gabor (LNV), Vogelbescherming-medewerkers Eduard Osieck, Jan Bonjer, Eric Wanders.

Demonstratie in Den Haag tegen olielozingen op zee in 1990.

1899

OPRICHTING

Eind 19e eeuw floreert de internationale handel in vogels en vogelveren. Hoeden en kleding worden versierd met (exotische) vogelveren en opgezette vogels. De maatschappelijk betrokken freule Cécile de Jong van Beek en Donk richt in 1892, samen met haar moeder en zus Elsa, de **Bond ter bestrijding eener gruwelmode** op. Zij roepen dames op af te zien van de mode die zo onnoemelijk veel vogelleed veroorzaakt. Ook is er de 'Bond ter bestrijding van den Vogelmoord'. In december 1898 bundelen de organisaties hun krachten in de **Nederlandsche Vereeniging tot Bescherming van Vogels**. De statuten worden bij Koninklijk Besluit van 13 maart 1899 erkend. Vogelbescherming Nederland is een feit.

1908

WETGEVING

Het ijveren voor goede **wetgeving voor vogels en natuur** loopt als een rode draad door de geschiedenis van Vogelbescherming. Een eerste succes dient zich aan in 1908. Op aandringen van Vogelbescherming worden meeuwen, sterns en de spreeuw opgenomen in een wet uit 1880 'tot bescherming van diersoorten nuttig voor landbouw of houtteelt'. Een 'ganzenpaadje' omdat er nog geen deugdelijke natuurbeschermingswet is. Die komt er in 1912 met de **Vogelwet**, destijds uniek voor Europa, die bijna alle inheemse vogelsoorten beschermt. In 1936 volgt een aangescherpte Vogelwet. Vogelbescherming draagt door de jaren heen bij aan vogelvriendelijke wetgeving, inclusief de **Omgevingswet** die sinds 1 januari 2024 de bescherming van wilde vogels en hun leefgebieden regelt.

1922

INTERNATIONAAL WERK

Vogelbescherming neemt deel aan een internationale bijeenkomst van vooraanstaande natuurbeschermers in Londen. Doel: de oprichting van de **International Council for Bird Preservation**. Hier komt in 1993 **BirdLife International** uit voort. De zorg van toen is nog steeds actueel: de wereldwijde bescherming van in het wild levende vogels en de voor vogels belangrijke gebieden. BirdLife telt intussen 122 Partners van nationale vogelbeschermingsorganisaties, werkend met een internationale strategie en tal van internationale samenwerkingsprojecten. Geografisch gezien ligt voor Vogelbescherming het accent op de **Oost-Atlantische vogeltrekroute**. Vogelbescherming investeert daarom veel in projecten met West-Afrikaanse partners, zoals het succesvolle Sahel-project voor vogels en mensen: **Living on the Edge** (2011-2016). Lees meer over het internationale werk van Vogelbescherming op pagina 36.

1935

DESKUNDIGE VRIJWILLIGERS

In het voorjaar van 1935 houdt een vogelwachter van Vogelbescherming in de Zaanstreek een stroper aan. Hij heeft maar liefst 40 illegaal geraapte eieren in de tas. *'Met zulk een voorbeeld voor oogen zullen andere roovers zich niet zo licht meer in het veld wagen'* is de hoop en verwachting. Vogelbescherming is decennialang actief geweest met - veelal onbezoldigde - **terreinbewakers**. Om vogels veilig te kunnen laten broeden en de rust in gebieden te bewaken. Die lijn is door te trekken naar het huidige netwerk van **WetlandWachten**. Deskundige vrijwilligers die sinds 1995 voor Vogelbescherming waken over de belangrijke waterrijke vogelgebieden in ons land.

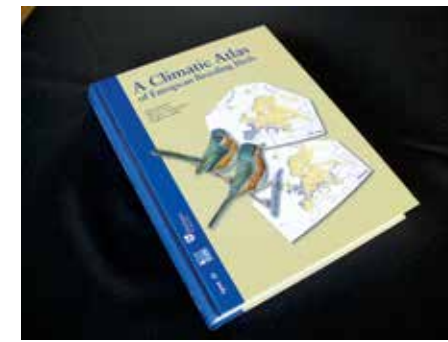

Begin jaren negentig van de vorige eeuw voerde Vogelbescherming actie tegen de internationale vogelhandel. foto: Hans Peeters

▼ Nico de Haan tijdens tv-opnames in Ghana - 1998.
foto: Hans Peeters

Gestolen ooievaars in 1992 zijn weer terecht.

Klimaatatlas 2008.

Natura 2000-gebied Loosdrechtse Plassen. foto: Wil Leurs/Agami

1945

'VOLKSOPVOEDING'

Rond 1900 is er allesbehalve een breed gedragen besef van de noodzaak van vogel- en natuurbescherming. Voor **Jac. P. Thijssse**, van 1909 tot aan zijn overlijden in 1945 bestuurslid van Vogelbescherming, is 'Vogelbescherming een zaak van volksopvoeding'. In honderden geschriften, waaronder *Het Vogeljaar* en de beroemde Verkade-albums, creëert hij voor de bescherming van vogels en natuur sympathie en een steeds groter draagvlak. De komst van televisie biedt nieuwe mogelijkheden. Vanaf 1974 brengt Nico de Haan vogels en hun bescherming breed op radio en tv. Ook is hij de grote inspirator achter **jeugdeducatie** waarin Vogelbescherming een traditie hoog heeft te houden. Legendarisch bij Vogelbescherming werden de woorden van een van de collega's over het internet: 'Dat wordt nooit wat!' Ondanks die aanvankelijke huiver weet de vereniging alle nieuwe mogelijkheden goed te benutten en bereikt er nu jaarlijks miljoenen mensen mee, onder meer via Beleef de Lente en onze sociale media-kanalen.

1960

BESTRIJDINGSMIDDELEN

Over de oorzaak is het nog tasten in het duister als de eerste signalen komen van een sterke afname van kustbroeders als visdief en grote stern. Vogelbescherming, nog beperkt in haar middelen, doet een beroep op het toenmalige RIVON voor onderzoek. Naar later blijkt zijn de vogels slachtoffer van lozingen van giftige organochloorverbindingen in de Nieuwe Waterweg. In dit decennium wordt pijnlijk duidelijk welke desastreuze invloed tal van **chemicaliën, zware metalen en bestrijdingsmiddelen** op vogels en milieu hebben. Roofvogels en uilen leggen massaal het loodje door Dichloor Diphenyl Trichloroethane, beter bekend als **DDT**. Het hoopt zich op in de voedselketen, met ronduit dramatische gevolgen. In 1973 wordt DDT verboden. De strijd tegen desastreuze bestrijdingsmiddelen moet helaas steeds opnieuw worden gevoerd. Telkens wordt beloofd door de chemische concerns dat de middelen veilig zijn.

1968

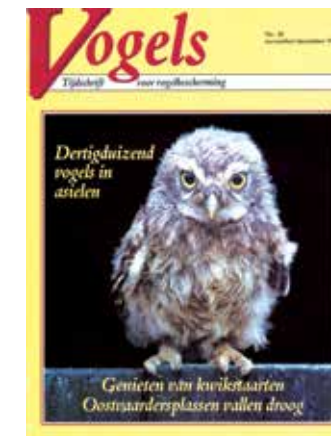
SOORTEN GERED

'Ooievaar is straks gevlogen', kopt het Algemeen Dagblad somber in 1968. De ooievaar is dan zo goed als uitgestorven in ons land. Met de oprichting van ooievaardorp Het Liesveld in de Alblasserwaard (1970) start Vogelbescherming een herintroductieproject. Vanaf 1979 gevolgd door elf buitenstations verspreid over het land, waar de in Het Liesveld in gevangenschap geboren ooievaars naar verhuizen. Hún nakomelingen krijgen weer de volledige vrijheid. Dankzij de inzet van een groot aantal vrijwilligers verloopt dit project succesvol en telt ons land inmiddels meer dan 1.500 broedparen (2022). In de jaren negentig volgen andere succesvolle **soortbeschermingsprogramma's**, zoals voor moerasvogels en vogels van duin en kust en ook vaak samen met soortwerkgroepen zoals voor kerkuilen en steenuilen. Soortbescherming en biotoopverbetering gaan daarbij hand-in-hand. Meer recent heeft Vogelbescherming meegewerkt aan hoogstnoodzakelijke EU-soortbeschermingsprogramma's voor de grutto, patrijs en zomertortel; vogels die zich in aantal nog niet aan de goede kant van de streep bevinden.

1973

OP WETENSCHAP GEBASEERD

Baanbrekend voor onderzoek naar vogels is de oprichting van de **Stichting Ornithologisch Veld Onderzoek** (Sovon). Met als aanvankelijk doel de eerste Atlas van de Nederlandse broedvogels tot stand te brengen. Die komt er in 1979. Met systematische tellingen door duizenden vrijwilligers wordt Sovon toonaangevend voor vogelonderzoek, in zeer brede zin. De kennis en expertise van Sovon worden cruciaal voor het (*science based*) werk van Vogelbescherming. Het belang van wetenschappelijke kennis over vogels is ook reden waarom Vogelbescherming in 2012 participeert in de instelling van een **leerstoel Trekvoegecologie**. Hiervoor werd Theunis Piersma benoemd, een internationaal vooraanstaand bioloog.

1989

NATURA 2000

Tien jaar na de vaststelling van de **Europese Vogelrichtlijn** (1979) verschijnen enkele belangrijke studies die bepalend gaan zijn voor het latere Natura 2000-netwerk. Zo publiceert de voorloper van BirdLife, ICBP, in 1989 een overzicht van in totaal **2.444 Europese gebieden** die van internationaal belang zijn voor vogels. Daarbij worden getalscriteria gehanteerd van de Wetlands-Convention en van de Europese Vogelrichtlijn zelf. In 1994 publiceert Vogelbescherming de eerste lijst van 87 Belangrijke Vogelgebieden in Nederland, waaronder 75 wetlands. Het is een opmaat tot het aanwijzen van gebieden onder de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn (1992) en de totstandkoming van het **Natura 2000-netwerk**.

GETIJDENGEBIED WADDENZEE Wouter Pattyn/Buiten-Beeld

✓ Actie voor vogels van de Rode Lijst in 2006 met toenmalig Tweede Kamerlid Annie Schreijer-Pierik en toenmalig directeur Vogelbescherming Adri de Gelder. foto: Hans Peeters

✓ Natuurinclusieve woningbouw in Zeist in 2023. foto: Fred van Diem

GRUTTO Ton Valk/Buiten-Beeld

1998

GETIJDENGEBIEDEN

In het Waddengebied - van internationaal belang voor miljoenen vogels - zorgt **overbevising** van kokkels en mossels voor een ecologische ramp met schelpdier-etende vogels als eidereend, kanoet en scholekster als slachtoffers. Samen met de Waddenvereniging boekt Vogelbescherming twee wezenlijke successen. Een uitspraak van het Europese Hof van Justitie in 2004 leidt tot het stopzetten van de mechanische kokkelvisserij in de Waddenzee. Convenanten met de mosselsector (2008, 2021) bieden perspectief op broodnodig herstel van mosselbanken. Om de belangen van de Waddennatuur nog beter te kunnen behartigen bundelen acht natuurorganisaties, waaronder Vogelbescherming, in 2005 hun krachten in de **Coalitie Wadden Natuurlijk** en volgen later grote programma's zoals Rust voor Vogels, Ruimte voor Mensen en Wij&Wad-vogels. Voor natuurherstel in dat andere voor vogels zo belangrijke getijdegebied, de Westerschelde, boekte Vogelbescherming succes met het teruggeven aan de natuur van de Hedwigepolder (2022).

2004

STADSVOGELS

De huismus belandt op de Rode Lijst. Voor Vogelbescherming aanleiding tot een Actieplan Huismus (2005) en - breder - een **Actieplan Stadsvogels** in 2006. Sindsdien vormen stadsvogels een vast aandachtspunt binnen Vogelbescherming. Met als doel de stedelijke omgeving aantrekkelijker te maken voor vogels en natuur. En daarmee ook voor de bewoners. Samenwerking met gedreven vrijwilligers en tal van (overheids-)partijen werpt daarbij z'n vruchten af. Zo geven vrijwillige Tuinvogelconsulenten tuinadviezen en adviseren Stadsvogeladviseurs projectontwikkelaars over het aanbrengen van voorzieningen voor vogels. **Natuurinclusief Bouwen** heeft inmiddels naam gemaakt: standaard nest- en verblijfplaatsen inbouwen voor vogels en vlermuizen, een groene openbare ruimte en afzien van het gebruik van insecticiden. Vanaf 2025 wordt dit de norm in het Besluit Bouwwerken Leefomgeving (voorheen Bouwbesluit).

2008

NATUUR ALS OPLOSSING

Herstel je de natuur en weet je leefgebieden op orde te krijgen, dan weten vogels die plekken vaak razendsnel te vinden. Dat bewezen ook de gebieden die omgeturnd werden tot klimaatbuffer. In 2008 startte Vogelbescherming samen met andere partijen de Coalitie natuurlijke klimaatbuffers. Klimaatbuffers zijn gebieden waar natuurlijke processen de ruimte krijgen. Daarmee vangt we de gevolgen op van steeds extremer weer als gevolg van klimaatverandering. Denk aan waterberging, het voorkomen van watertekorten, het verminderen van kooldioxide in de atmosfeer. Zo verbeteren ze de leefbaarheid van Nederland. Meer natuur is op die manier niet alleen een oplossing voor de vogels, maar ook voor tal van maatschappelijke problemen. Dankzij de vogelrijke klimaatbuffer De Onlanden houden Groningers bijvoorbeeld droge voeten ten tijde van overvloedige regelval.

2020

GRUTTO'S

Nederland Gruttoland (2003), Red de Rijke Weide (2013) en in 2020 Aanvalsplan Grutto; legio waren en zijn de inspanningen van Vogelbescherming om weidevogels weer perspectief te bieden in ons land. Met daarnaast ook flinke lobby richting Brussel om natuurwaarden verankerd te krijgen in het Europees Landbouwbeleid. Simpel omdat boerenlandvogels zo schrikbarend in aantal achteruit zijn gegaan en Nederland ook een internationale verantwoordelijkheid heeft voor bijvoorbeeld de grutto, omdat er zoveel van deze elegante vogels bij ons broeden. Het **Aanvalsplan Grutto**, een initiatief van onder meer Pieter Winsemius en Vogelbescherming, moet dat tij keren. Het plan richt zich primair op dertig grote weidevogelgebieden van elk zo'n duizend hectare. Ook al ging de overheid aanvankelijk enthousiast mee in de plannen en kwamen er ook miljoenen beschikbaar voor de start, het noodzakelijke vervolg ontbreekt helaas nog. Het maakt eens te meer duidelijk dat Vogelbescherming nog hard nodig is om op te komen voor de belangen van vogels en natuur. Lees meer over de bescherming van weidevogels op pagina 46.

PS

Voor wie mijlpalen en bijzondere resultaten heeft gemist op deze pagina's. Dat klopt. We kunnen hier alleen een selectie presenteren. Over ons internationale werk en weidevogelbescherming lees je verderop nog terugblikken. Wie de meeste recente resultaten tot zich wil nemen, verwijzen we graag naar ons Impactverslag. Dat vind je via vogelbescherming.nl/jaarverslag. ✂

Meer natuur voor een gezonde toekomst

Meer natuur is niet alleen goed voor het herstel van de biodiversiteit of soortenrijkdom. Natuur draagt ook bij aan ons aller gezondheid en dus aan lagere zorg- en verzuimkosten. Het is dus heel verstandig overheidsbeleid om fors in natuur te investeren, stelt Kees de Pater, medewerker van Vogelbescherming.

Een koude winterdag, wandelend langs een grote plas. De zon prikt even door het opentrekende wolkendek en schijnt op een groepje eenden. De warm roodbruine kopjes met heldergele bles van de smientmannetjes lichten op. Half mei in de tuin. Een koolmees vliegt voorbij met een rups in de snavel. Ha, de eieren zijn uit! Hopelijk straks de eerste wielewaal in het betoverend groen van de lente. De natuur bezorgt vogel- en natuurliefhebbers telkens weer kleine geluksmomenten. Het behoeft hier geen uitgebreid betoog.

Teken en zonnesteken

Maar natuur doet meer voor je. Natuur is namelijk gezond. Vaak de natuur ingaan, biedt natuurlijk geen garantie op een lang en gezond leven. Zaken als teken en zonnesteken zijn ook risico's. Een uitdijende reeks onderzoek laat echter zien, dat meer natuur aantoonbaar bijdraagt aan onze mentale én fysieke gezondheid. Onderzoekresultaten die overeind blijven, ook nadat andere factoren zoals opleiding en inkomen er uitgefilterd zijn.

Meer natuur leidt bijvoorbeeld tot minder stressgerelateerde klachten en minder obesitas. Kortom, een natuurrijke omgeving schept een positief klimaat voor onze gezondheid. Vogels spelen daarbij een bijzondere rol. Door hun zichtbaarheid, zang en aansprekend gedrag brengen ze mensen dicht bij de natuur en zorgen ze bij ons voor het beleven van de seizoenen.

Verkoeling

Meer natuur betekent gezondere mensen, wat zorgt voor het terugdringen van stijgende zorgkosten én lagere verzuimkosten. Onderzoeken van onder andere KPMG, SWECO en universiteiten laten zien dat het daarbij om honderden miljoenen euro's kan gaan. Belangrijk hierbij is zeker ook meer groen in en om de stad. Zo geven bomen in de stad schaduw en verkoeling, wat profijtelijk is voor iedereen maar zeker ook voor ouderen. Groene schoolpleinen dragen bij aan betere schoolprestaties bij kinderen. Een natuurrijke omgeving stimuleert kinderen sowieso buiten te spelen met positieve gevolgen voor hun gezondheid, ook op langere termijn.

Natuur dicht bij steden maakt het voor mensen ook gemakkelijk om even naar buiten te gaan voor hun ontspanning én het ontlast de huidige te grote druk op kwetsbare natuurgebieden. Voor vogels snijdt het mes daarmee aan twee kanten. Bijzondere soorten in de belangrijke natuurgebieden krijgen meer rust én er komt meer leefgebied voor algemene soorten die tegen wat meer drukte kunnen.

Mee profiteren

Een overheid die investeert in natuur bereikt kortom meer dan alleen doelen op het gebied van biodiversiteit. Volksgezondheid, economie, welzijn en onderwijs profiteren mee. Een overheid die serieus gaat voor een gezonde toekomst voor mens en natuur begint dus nu met het investeren in meer natuur. Van uitstel zijn niet alleen kwetsbare vogels de dupe. ➤

Icoon van hoop en herrijzenis

Andy Warhol's verbeelding van de Amerikaanse zeearend uit 1983 brengt Jean-Pierre Geelen terug naar zijn jonge jaren. De zeearend stond er toen slecht voor.

Je ziet het al vóórdat je het doorhebt, om de bekende voetbalfilosoof te parafraseren: deze kleurenzeefdruk is helemaal 'vintage Warhol'. Die feestelijke kleuren en die rode, gele en paarse potloodlijnen nadrukkelijk buiten de lijntjes van het portret heen; ze vormen de handtekening van de Amerikaanse popart-kunstenaar Andy Warhol. Die kennen we van dat beroemde soepblik en van nog veel meer bekende beelden uit de jaren zeventig en tachtig. Mij brengt deze stijl meteen terug naar mijn puberjaren, naar het gelijkgestemde portret van Rolling Stones-zanger Mick Jagger op de hoes van het album 'Love you live' uit 1977 – een eerste liefde die nooit helemaal zou doven. Hoewel Warhol ook honden, apen en koeien afbeeldde, staat hij niet bekend als uitgesproken dierenliefhebber, laat staan vogelaar. Vermoedelijk maakte het de popart-kunstenaar ook niet uit of hij een zeearend afbeeldde of Mick Jagger. Het ging hem om de iconen.

De afgebeelde vogel is donkerbruin met een kenmerkende witte kop waartegen die grote gele haaksnavel lekker afsteekt. Hij lijkt op 'onze' zeearend, in 2006 na eeuwen teruggekeerd als verloren zonen en dochters in de Nederlandse delta. Maar toegegeven: die onderscheidende witte kroon op z'n kop maakt de Amerikaan wel nóg vorstelijker dan onze vogel.

In 1782 werd de 'bald eagle' nationaal symbool voor de Verenigde Staten. De vogel gaf de ambities van het continent goed weer: hij straalt pure kracht uit, als 'heerser van het luchtruim' kan hij tegenwind uit alle richtingen aan. Vandaar dat de vogel staat afgebeeld op het grootzegel dat gebruikt wordt voor officiële documenten van de federale overheid van de VS. Zo ver kun je komen, op vleugels met een spanwijdte tot wel 2 meter 40.

Logisch ook dat Andy Warhol, met zijn fascinatie voor iconen en beroemdheden, de machtige arend in zijn vizier kreeg. Een icoon van zichzelf; daar hoefde hij weinig aan toe te voegen.

Stropers

Mijn vreugde over deze prent schuilt mede in de titel en het jaartal. Het beeld komt uit een serie 'Endangered species'. Warhol vestigde daarmee de aandacht op een aantal bedreigde diersoorten, door ze te portretteren. Dat was een idee van zijn vriend en uitgever Ron Feldman en diens vrouw Freyda, beiden bekende politieke activisten en filantropen die het milieubewustzijn wilden aanwakken. Zo belandde de arend tussen niet minder iconische coryfeeën als de zebra, de panda en de olifant. In gewaagde kleuren, bijna levensgroot afgebeeld. Dat was in 1983. Die zeearend stond er toen inderdaad beroerd voor. Jagers, stropers en boeren hadden het op hem

voorzien; omdat de Amerikaanse zeearend eenden, ganzen en vis grijpt, werd ie geschoten, of als 'collateral damage' vergiftigd door het beruchte insectenbestrijdingsmiddel DDT. Rond de eeuwwisseling stond Amerika's 'nationale vogel' met een krappe 400 exemplaren op de rand van uitsterven.

Dat kon natuurlijk niet. Gelukkig staken wetgevers daar een stokje voor: zij namen de zeearend op in de Endangered Species Act – een politieke erfenis van

nota bene Richard Nixon – en zie: een verbod op jacht en op DDT deden de vogel herrijzen. Als een fenix uit de as. Naar schatting zo'n 316 duizend exemplaren heersen nu over het luchtruim van de VS en omstreken. Op de bekende Rode Lijsten van de IUCN staat hij al jaren in de laagste categorie, die van 'minst zorgwekkend'.

Daarmee is niet alleen deze mythische vogel, maar ook diens beeltenis door Warhol opnieuw een symbool gewor-

den. Niet alleen van macht of Amerika, maar ook van hoop en herrijzenis, van veerkracht. Prent en titel bewijzen dat bescherming helpt, zolang mensen zich bekommeren. Dat begint met kijken en met zien. En de kracht van het beeld.

© Andy Warhol Foundation for the Visual Arts Inc. co Pictoright Amsterdam 2024
© 2024 Christie's Images, LondonScala, Florence

Ooievaar vs. Zwarte ooievaar

Als er één soort is die symbool staat voor Vogelbescherming (met een kleine én hoofdletter 'v') dan is het de ooievaar wel. En dan mag ook zijn zeldzamere 'neef' de zwarte ooievaar natuurlijk niet ontbreken. Al is het maar omdat ze beide op trek te zien zijn in voor- en najaar.

Wit, zwarte vleugelpunten, rode snavel en poten

OOIEVAAR

Donkere snavel

OOIEVAAR JUVENIEL

OOIEVAAR Guy Edwardes/
Nature in Stock
OOIEVAAR JUVENIEL
Saverio Gatto/Agami
ZWARTE OOIEVAAR
Hans Glader/Nature in Stock
ZWARTE OOIEVAAR JUVENIEL
Han Bouwmeester/Agami

Dankzij de inspanningen van Vogelbescherming en vele betrokken vrijwilligers bevinden zich tegenwoordig zo'n 1550-1750 broedparen van de ooievaar in Nederland. Een enorm succes, omdat de soort begin jaren '70 van de vorige eeuw zo goed als uitgestorven was. De broedvogels zijn vooral in het boerenland en natuurgebieden te vinden, maar ook in steden en dorpen. Tijdens de trek - van maart tot in mei - en gedurende de nazomer (vooral augustus, tot in oktober) kun je ze óveral aan te treffen. Soms in groepen van vele tientallen.

Een deel van de ooievaarpopulatie overwintert in eigen land.

De zwarte ooievaar broedt niet in Nederland, maar in Midden-Europa en in delen van zuidelijk Europa tot ver in Azië. Tijdens de trekperiodes, en dan met name in augustus-september, trekken vogels die ten (zuid)oosten van Nederland broeden bij ons door op weg naar Afrika. Meestal gaat het daarbij om eelingen die zich soms wel bij hun witte familiegenoten aansluiten, maar ook groepjes komen

Donkere snavel en donkere, meer bruine veren

ZWARTE OOIEVAAR JUVENIEL

voor. In totaal zal het om zo'n 100 vogels per jaar gaan. Overtrekkende zwarte ooievaars kunnen vrijwel overal worden waargenomen. Er zijn gebieden, zoals de Strabrechtse Heide in Noord-Brabant, waar jaarlijks langere tijd meerdere vogels een tijdje blijven alvorens weer door te vliegen naar het zuiden. Zowel in Duitsland als België is de zwarte ooievaar een broedvogel. En deze populaties breiden zich uit in onze richting. En er blijven in Nederland regelmatig zwarte ooievaars hangen in de zomermaanden. Het wachten is dus op het eerste Nederlandse broedgeval. Twee zwarte ooievaars in een oud, rustig en nat bos zou de alarmbellen moeten doen rinkelen, want dat is de plek waar ze zich ophouden.

Wit-zwart

Van dichtbij is de ooievaar op het oog met geen andere Nederlandse vogelsoort te verwarren. De combinatie van een wit verenkleed, zwarte slagpennen, rode snavel en poten maakt de

Zwart, met witte buik en 'oksels'

ZWARTE OOIEVAAR

soort uniek in een Europese context. Jonge ooievaars lijken erg op hun ouders, maar verschillen door de donkere, bruine snavel en poten.

Zwart-wit

Ook de zwarte ooievaar is onmiskenbaar te noemen. Snavel- en pootkleur hebben deze soort gemeen met de ooievaar, waarin jonge en volwassen vogels op dezelfde manier verschillen. Dus poten en snavel zijn donker bij onvolwassen zwarte ooievaars. Verder zijn de volwassen vogels glanzend zwart met een witte buik en 'oksels' (dat laatste alleen zichtbaar in vlucht), terwijl de donkere veerpartijen bij jonge zwarte ooievaars valer en bruiner van kleur zijn. Veel van de zwarte ooievaars die in Nederland worden gezien in augustus-september zijn jonge vogels.

Beide ooievaars laten zich ook goed herkennen in de lucht. Om te beginnen maken ze graag gebruik van thermiek, ze zweven dus vaak. Zo verschillen ze bijvoorbeeld van de meeste reigers, aalscholvers en lepelaars, die hebben een meer actieve vlucht. Je zou ooievaars wel met arenden kunnen vergelijken qua silhouet, vanwege de lange en brede vleugels, maar de lange nek en snavel en ver uitstekende poten geven hun ware identiteit snel prijs.

GRATIS VOGEL-HERKENNINGSCURSUS

Vogelbescherming biedt voor beginnende vogelliefhebbers gratis online herkenningscursussen aan. Kijk op vogelbescherming.nl/cursus.